

Козут М.В.,

к.е.н.,

старший викладач кафедри

міжнародних економічних відносин,

Львівський національний аграрний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті узагальнено теоретичні підходи представників української та зарубіжної економічної науки до міжнародного трансферу технологій. Проаналізовано причини виникнення та закономірності міжнародного трансферу технологій та досліджено еволюцію науково-теоретичних концепцій у цій сфері.

Ключові слова: світова економіка, глобалізація, міжнародний трансфер технологій, інновації, технологічний розрив.

Постановка проблеми. У сучасній світовій економіці важливість міжнародної торгівлі у сфері високих технологій невіддільно зростає.

У світовій торгівлі саме торгівля високотехнологічними товарами відіграє важливу роль. Технології та технічні знання можуть визначати розмір, напрям і структуру торгівлі й таким способом впливати не тільки на продуктивність традиційних чинників виробництва, а й на рівень технічного прогресу економіки та сприяти економічному зростанню. А одним із найважливіших джерел інновацій є передача технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади дослідження міжнародного трансферу технологій закладені в роботах Дж. Данінга, Р. Лукаса, Й. Шумпетера. Форми міжнародної торгівлі та технологічні нововведення досліджували М. Бойсот, Д. Белл, Р. Вернон, П. Друкер, М. Кастельс, В. Келлер, П. Кругман, К. Ланкастер, Ф. Махлуп, Г. Менш, М. Познер, Б. Твісс, М. Порат, К. Прахалад, Е. Тоффлер, Ф. Хайєк, Г. Хемел, Г. Чесбро, К. Фрімен та ін. Основу вивчення сутності технологічного прогресу в економічному зростанні заклали Р. Вернон та Р. Солоу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових концепцій свідчить про те, що окремі питання, пов'язані з аналізом сутності міжнародного трансферу технологій, досліджено недостатньо. Саме тому виникає необхідність дослідження основних поглядів учених та концепцій щодо міжнародного трансферу технологій.

Мета статті полягає у ґрунтовному дослідженні теоретичних положень та підходів до визначення сутності міжнародного трансферу технологій в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з неокласичними теоріями міжнародної торгівлі (теорія технологічного розриву, теорія життєвого циклу продукту), знання і технічна інформація, пов'язані з виробництвом високотехнологічних товарів, не є широко доступними. Вважається також, що ранні стадії інтеграції можуть навіть виступати бар'єрами на шляху їх поширення.

Аналізуючи різні етапи економічного розвитку світу, А. Тоффлер виділив три технологічні хвилі: аграрне суспільство, промислове суспільство, постіндустріальне суспільство [1].

Сьогодні промисловий сектор замінює сектор знань, створюючи так звану інформаційну економіку, побудовану на активах (asset-based-economy), яку також ще називають «новою економікою». Найчастіше, однак, аби наголосити на важливості знань у сучасній економіці, використовують термін економіка знань (the knowledge-based economy).

ОЕСР визначає економіку знань як економіку, що заснована безпосередньо на виробництві, поширенні і використанні знань та інформації. Концепція економіки знань указує на зростаюче значення науки, інформації та технологій як чинників зростання продуктивності праці, а відповідно, й економічного розвитку загалом [2].

Наявність та використання знань визначають також рівень інновацій та конкурентоспроможність країни. В основі економіки знань лежить розвиток інформаційного суспільства (information society) і так званої «економіки навчання» (learning economy) [3, с. 82]. Ці поняття стосуються зростаючої значущості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а також до виникнення потреби безперервного навчання, спричинених швидкими темпами створення нових знань [4, с. 3]. При цьому темпи впровадження нових знань визначально впливають на темпи технічного прогресу в економіці.

На думку М. Познера [5], структура експорту та імпорту впливає на відмінність у рівні технологічного розвитку окремих країн. Розвиток виробництва та експорт часто підтримуються шляхом припливу капіталу у вигляді прямих іноземних інвестицій, а також поширення знань, що допомагає реструктуризації і модернізації наявних виробництв. Для країн, які відстають технологічно та перебувають на нижчому рівні економічного розвитку, відіграватимуть велику роль імпорту високих технологій, а також їх трансфер.

Теорія технологічного розриву, яку розробив М. Познер, ґрунтувалася на твердженні, що будь-яка країна спроможна здійснити прорив у технологічному напрямі і, відповідно, матиме можливість запровадити отримані результати у виробництво.

Основними тезами теорії технологічного розриву є:

- володіння новими технологіями дає перевагу;
- існують відмінності в темпах технологічного розвитку;
- спостерігаються етапи технологічних змін;
- існують інноватори та імітатори;
- зникнення розриву;
- існує технологічний розрив між компаніями.

Відмінність у рівні економічного розвитку країн є причиною технологічного розриву, який визначає розвиток торгівлі між країнами зі значним технологічним потенціалом (новаторів) та імітаторів, тобто країн, які відстають у технологічному плані.

Міжнародний трансфер технологій може також позитивно впливати на ВВП країни-одержувача та її соціально-економіч-

ний розвиток. У контексті теорії життєвого циклу продукту Р. Вернона [6] міжнародна торгівля визначається технологічними змінами, які виробляють країни, тому важливою є їх участь у торгівлі технологічними товарами.

Моделі зростання на основі інновацій (наприклад, П. Ромера [7], Г. Гроссмана [8] та Е. Хелпмана) і моделі, засновані на безперервному навчанні на основі досвіду (learning by doing), розроблені Ерроу та Р. Лукасом [9], у яких технологічні зміни є побічним продуктом досвіду, досягнутим у виробництві товарів, наголошують важливість взаємодії і передачі знань. Їх створення і використання є ключовими для збільшення добробуту. Створенням технологій значною мірою займаються науково-дослідні інститути, а їх використання у виробничих процесах здійснює конкретна компанія чи підприємство.

Економічні теорії становлять певний вид розумового процесу, в ході якого зроблено спробу пояснити економічні явища [10]. Важливою особливістю економічної теорії є визначення низки загальних закономірностей, пов'язаних із функціонуванням економіки.

Основоположником теорії дослідження інновацій вважається Й. Шумпетер, який уперше розмежував поняття «інновації» та «нововведення». Вчений визначав інновації як особливий тип змін, тобто інновації вважаються «...впровадженням нових продуктів, нових методів виробництва, пошуком нових ринків, використанням нових джерел сировини та введенням нової організації» [10].

У широкому сенсі поняття інновацій становило інтерес багатьох представників різних напрямів в економічній науці. Хоча в класичній економічній думці слово «інновація» не виникає відразу, проте аналіз концепцій теоретичних припущень неможливий без представників цієї школи.

Ще у XVIII–XIX ст. класики економічної думки, у тому числі А. Сміт, вважали, що на темпи економічного зростання впливають основні чинники виробництва: капітал, земля та праця, тоді як інноваційну діяльність, спрямовану на поліпшення методів виробництва, вони відносили до поділу праці. Цікавою з погляду «інноваційного» чинника зростання є праця, оскільки її продуктивність відображається у вартості виробленої продукції, а отже, призводить до збільшення доходу.

А. Сміт [11] уважав, що поділ праці не тільки сприяє збагаченню народів у певний момент, а й прискорює винахідливість, бо працівник, який зайнятий єдиною справою, присвячує їй увесь свій час, таким способом він приходив до певних удосконалень, які б полегшили йому працю. Він також звернув увагу на технологічні досягнення, які могли б прискорити загальне зростання. Вчений стверджував, що зростаючий поділ праці сприяє формуванню нових винаходів. Працівники можуть зосередитися на вузькому діапазоні виробничого процесу, менше відволікаються й, імовірно, розглянуть поліпшення їхньої роботи по-різному, що створює можливість для інновацій. А. Сміт уважав винахід більше наслідком людської цікавості і зосередженої уваги, ніж результатом запланованих дій працівника. Він писав, що винаходи (переважно машини) спрощують роботу і допомагають виготовляти товари з меншою затратою праці.

Теорію А. Сміта продовжив англійський учений Д. Рікардо [12], який не мав чіткого підходу до значення винаходів і технічного прогресу. У роботі «Про принципи політичної економії і оподаткування» він в одному з розділів показав вплив машин і нового обладнання, що сприятиме отриманню економічного ефекту. Значну увагу приділяв підвищенню, паралельно з про-

гресом капіталізму, безробіттю, а також заміщенню робочої сили машинами. Водночас він зауважив, що це заміщення не настане негайно, так що можливий поступовий рух капіталу для створення нових технічних рішень. Він стверджував, що розмір вартості обміну не є постійною величиною, але змінюється залежно від технічного прогресу, що підвищує продуктивність праці.

Інший учений, французький бізнесмен і економіст, представник французької класичної економічної думки, Ж.Б. Сей [13] говорив про економічні наслідки, що впливають з упровадження обладнання для виробництва. Він писав про «переваги інновацій» у результаті їх використання. Одним із них є той факт, що нові машини повинні бути розроблені кимось, що призведе до створення нових робочих місць. Окрім того, винаходи зумовляють створення нових робочих місць, які дотепер не існували. Як приклад Ж.Б. Сей подав винахід друкарського верстата. Спочатку поява друку призвела до позбавлення роботи багатьох переписувачів, однак, знизивши цим витрати на виробництво, до більшого попиту на ці ж книжки. У результаті з'явилися нові професії в поліграфічній промисловості (наприклад, палітурник, книготорговець, видавець). Ж.Б. Сей звернув також увагу на те, що продукція має нижчу ціну та є більш досконалим продуктом, ті ж інновації, безсумнівно, принесуть користь споживачам [13].

Англійський політолог і економіст Дж.С. Мілль зосередився на оригінальності, стверджуючи, що вона є цінним елементом у людському житті. Він писав, що «всі існуючі цінності є плодом оригінальності» [14]. У своїх есе він описував роль винаходів у сфері зовнішньої торгівлі. Вчений уважав, що винаходи (машини), які допомагають здешевити виробництво товарів на експорт, повинні зберігатися в секреті від інших країн, тому що вони у цьому разі є джерелом конкурентної переваги. З іншого боку, наголошував, що нові винаходи не сприятимуть поліпшенню життя всього населення, але тільки певних груп.

На противагу твердженням Дж.С. Мілля [14] К. Маркс [15] хотів показати негативний бік технічного прогресу при капіталізмі. Він указував, що поява вдосконалених виробничих машин означала, що в багатьох випадках робота більше не вимагає від працівника величезної фізичної сили, що дає змогу працювати як жінкам, так і дітям. У цьому разі це свідчить про моральну деградацію, спричинену капіталістичною системою, у такий спосіб використовуючи жінок і дітей. Удосконалення машин та їх широке застосування на фабриках означало, що праця робітника втрачала індивідуальний характер і працівник ставав лише доповненням до пристроїв.

Проблематикою інновацій серед представників економічної думки неокласичної школи зацікавилися, головним чином, у контексті технічного прогресу. А. Маршал [16], засновник неокласичної школи, представив четвертий чинник виробництва – організацію. Англійський економіст уважав, що концентрація спеціалізованих галузей промисловості в певному географічному регіоні сприяє впровадженню інноваційних рішень у виробничому процесі. А. Маршал стверджував, що географічні умови дають змогу оперативно обмінюватися ідеями, які в поєднанні з іншими поняттями можуть служити основою для інноваційних рішень, а характеристиками підприємництва він зазначав інновації, ризики й організацію діяльності. Крім того, прибуток підприємств уважав результатом об'єднання процесів виробництва основних чинників виробництва та вдосконалення їх технічних і організаційних характеристик.

Продовженням поглядів А. Маршала щодо економічного розвитку були неокласичні моделі зростання. Одну з таких моделей розробив Р. Солоу [17], який вирішальними чинниками визначав інновації і технічний прогрес. Р. Солоу виділив три чинники, які впливають на зростання: технічний прогрес (сукупність продуктивності чинників виробництва), накопичення капіталу і робочої сили. Він стверджував, що інвестиції в розвиток нових технологій, їх упровадження і поширення є джерелом життєвої сили сучасної економіки. Нові технології забезпечують ефективніші методи праці й відкривають нові перспективи підвищення активності інноваційної діяльності людини та приносять загальні вигоди, які мають велике значення для всього суспільства, оскільки саме ці вигоди забезпечують задоволення людських потреб і сприяють поліпшенню якості життя споживачів.

Французький соціолог Г. Тард [18] вважається попередником досліджень про дифузію інновацій. Значну увагу у своїй роботі він присвятив дослідженню ефекту дифузії інновацій у суспільстві. Він уважав, що це явище значною мірою може пояснити соціальні зміни. Г. Тард не розглядав винахід як єдиний чинник, що формує зміни в суспільстві, однак стверджував, що дифузія винаходів значною мірою відбувається через процес імітації, і наголосив на принциповій важливості розроблення нових технологій, які оптимізують і прискорюють потік нових ідей і концепцій.

Американський економіст і соціолог Т. Веблен [19] дефініював технології як загальну сукупність знань, отриманих із минулого досвіду (в порядку успадкування), який зберігається і передається як індивідуальна, неподільна власність громади. Будь-які поліпшення і зміни в технологічному процесі потребують дій групи суб'єктів. Водночас індивідуальними діями досягти прогресу неможливо. Діаметрально змінивши формулювання відомого вислову «потреба є матір'ю винаходу» на «винахід є матір'ю потреби», він відзначив, що бажання споживача мати певні товари може з'являтися винятково після появи на світ відповідних товарів.

Англійський економіст А.С. Пігу [20], послідовник А. Маршала [16], писав, що кожен винахід й удосконалення створюють умови для виробництва товарів і послуг, які вже створені, і створюють можливості для отримання абсолютно нового товару. Новаторство призводить до зниження цін на продукцію і зростаючий попит на них.

Також А.С. Пігу поділяв винаходи на капіталомісткі, трудомісткі і нейтральні. Він стверджував, що більшість винаходів й удосконалень підвищує реальний дохід праці, а також сукупний національний дохід відповідної країни.

Починаючи з 70-х років ХХ ст. великого значення набуває так звана теорія ендогенного розвитку технологій, яка вдосконалила неокласичну модель. Ця модель була розроблена на основі аналізу технічного прогресу й упровадження чинника, що визначає його формування.

Одним із найвпливовіших авторів цієї теорії вважають П. Ромера [21], який наголошував, що ідеї або винаходи, які становлять собою технологію, як і будь-який матеріальний продукт, потребують для свого створення використання капіталу і робочої сили.

Проблема інновацій та умов, за яких вони створюються, а також взаємозалежність розвитку науки, техніки, економіки та економічного зростання, знаходить своє відображення в економічній літературі ще з початку ХVІІІ ст. Однак сам термін «інновації» в економічну науку, як уже зазначалося, вперше ввів

австрійський економіст Й. Шумпетер, який уважав їх ключовим чинником економічного зростання. Й. Шумпетера загалом вважають попередником теорії інновацій в економічній науці. Він був переконаний, що інновації впливають на формування нової виробничої функції, оскільки вони по-новому поєднують у собі виробничі чинники, тобто інновації, пов'язані з утворенням нових комбінацій між чинниками виробництва.

Трактування Й. Шумпетером поняття інновацій нині вважається класичним. При цьому зміст самого поняття інновації вчений визначав надзвичайно широко. На його думку, інновації охоплюють:

- уведення нового продукту, з яким споживачам ще не доводилося мати справу;
- впровадження нових методів виробництва товарів;
- відкриття нових ринків;
- отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів незалежно від того, чи джерело вже існувало;
- впровадження нової організації будь-якої галузі.

Ключовим словом у цьому контексті є поняття «новий». Й. Шумпетер пов'язував інновації з першим застосуванням цих рішень, а процес поширення інновації називав імітацією. При цьому особливе значення для досягнення позитивного економічного результату, на думку Й. Шумпетера, має процес упровадження інновацій та можливості їх використання на практиці [10].

У своїй теорії науковець зосереджувався переважно на технічних інноваціях та їх впливі на економіку. Він наголошував, що інновації є основою змін і рушійною силою економічного розвитку та використовуються в різних сферах. Погляди Й. Шумпетера на інновації не були у центрі уваги серед тогочасних економістів, а підвищений інтерес до інновацій настав пізніше, у другій половині ХХ ст., з розвитком системи ринкової економіки, зростанням інтенсивності конкуренції та змінами у суспільній свідомості щодо економічного і соціального розвитку [10].

Значний вплив на розвиток теорій інновацій мали також К. Фрімен [22] і К. Павітт [23], що стали ініціаторами створення провідних світових науково-дослідних установ, які займалися інноваціями та інноваційною діяльністю.

Погляди основних представників інституційної економіки пов'язані, зокрема, з важливістю технологічних інновацій і інституцій як джерела економічного розвитку. Т. Веблен [19], основоположник інституціоналізму, стверджував, що інституції повинні змінюватися, еволюціонувати разом зі змінами в технологіях і в соціально-економічній ситуації. Він також наголошував, що інституційні трансформації не встигають за змінами, що відбуваються в технології виробництва, і тому інституціям потрібен час, щоб адаптуватися до нових умов.

У формуванні соціальної реальності Т. Веблен водночас звертав увагу на важливість техніки і технологій. Він ототожнював технології з чинниками, які створюють умови для прогресу, і стверджував, що соціальний прогрес реалізується зміною інституцій, які, своєю чергою, детермінують розвиток у сфері технологій [19].

Окрім Й. Шумпетера, широкого розуміння інновації притримувався П. Уїтфілд, який визначав інновації як послідовність дій, пов'язаних із комплексним вирішенням проблем. Згідно з його поглядами, результатом інноваційного процесу є комплексна і повністю готова до використання технологічна новинка [24]. Натомість К. Фрімен трактував інновації як комерційне впровадження нового продукту, процесу, сис-

теми або пристроїв [25]. А П. Друкер, так само як Й. Шумпетер, основною рушійною силою інноваційної діяльності вважав підприємців. Він стверджував, що інновації є для них спеціальним інструментом, за допомогою якого «зміни створюють можливість почати новий бізнес або надавати нові послуги».

П. Друкер [27] був переконаний, що інновації не обмежуються лише технологічною сферою, але багато в чому це явище є соціально-економічним. Соціальні інновації не пов'язані з економічними явищами безпосередньо, але можуть побічно впливати на бізнес-середовище (прикладом можуть бути зміни в системі освіти в державному управлінні і т. д.).

При цьому Й. Шумпетер і П. Друкер [27] по-різному інтерпретували широкі зміни в економічному житті. Й. Шумпетер [10] трактував зміни як результат інноваційної діяльності самих підприємців, тоді як П. Друкер ототожнював зміни, викликані навколишнім середовищем організації і в межах самої організації, з можливістю для впровадження інновацій.

Однак мусимо зауважити, що й у першому, й у другому випадках інновації, безперечно, сприяють підвищенню продуктивності та ефективності виробництва і, відповідно, безсумнівно, сприяють економічному зростанню.

На основі аналізу досягнень економічної думки можемо зробити висновок, що всі перелічені дослідники тією чи іншою мірою мали рацію і кожне з наведених ними визначень за певних обставин є цілковито слушним та має право на існування. Однак, керуючись попередніми дослідженнями, доцільно сформулювати таке визначення інновації: інновація – будь-яке технологічне чи управлінське нововведення, що дає змогу у разі свого впровадження у практичну діяльність створити принципово новий чи вдосконалити наявний продукт, підвищити ефективність виробництва або вдосконалити систему управління суб'єктом господарювання.

При цьому, проаналізувавши досягнення світової та вітчизняної економічної думки, можемо зробити висновок, що основним чинником, відповідальним за ступінь економічного зростання, є науково-технічний прогрес, що формується на основі стратегічного ресурсу, яким нині постають знання і технології.

Крім того, варто зазначити, що з розвитком процесів глобалізації в сучасній світовій економіці неминуче змінюються й умови, що сприяють створенню, поширенню і засвоєнню знань.

Зокрема, Р. Лукас [27] відзначив неухильне зростання ролі людського капіталу, а П. Ромер акцентував на значенні сектора досліджень і розробок [28], у такий спосіб відзначаючи його вирішальну роль у розвитку технічного прогресу. Однак мусимо до цього додати, що повноцінне використання інновацій неможливе без забезпечення додаткових умов, найважливішою з яких є наявність мережі співпраці між суб'єктами господарювання у сфері трансферу технологій, їх перманентного супроводу, моніторингу та забезпечення зворотного зв'язку.

Також П. Ромер [28] зазначав, що процес інноваційної діяльності міг би стати більш інтенсивним, якби було можливо запатентувати всі отримані знання, аби забезпечити повноцінне отримання прибутку від усіх інновацій їхнім авторам.

Ці типи стимулів, як і раніше, використовують в економіці у XXI ст., проте доцільно зазначити, що в сучасній економіці:

– *по-перше*, дедалі більшого значення набувають саме ті активи технологічного характеру, які не піддаються патентуванню;

– *по-друге*, зі зростанням загальної динаміки технологічного розвитку сенс патентування зникає просто через те, що тривалість процесу патентування іноді може бути вищою, ніж процес застаріння інновації та витіснення її інноваціями наступного покоління.

Варто підкреслити особливу важливість у сучасних умовах концепції відкритої моделі інноваційних процесів, у якій компанії, комерціалізуючи свої ідеї, створені як усередині компанії, так і за її межами, не остерігатимуться від втрати переваг у разі поширення цієї ідеї за межі підприємства.

У моделі відкритого ведення бізнесу якщо компанії не в змозі самостійно використати свої ідеї, вони поширюють їх назовні, що призводить до більшої кількості інновацій в економіці, ніж якби всі ідеї (навіть ті, які компанія не може задовольнити) були недоступні для навколишнього середовища. Хоча така модель видається не надто привабливою з комерційного погляду, зважаючи на вкрай позитивний соціально-економічний ефект та різке підвищення загального технологічного рівня, вона теж може мати у довгостроковій перспективі достатньо виражені економічні перспективи.

Висновки. Таким чином, однією з головних проблем, які досліджують в економічній літературі останніх років щодо міжнародного трансферу технологій, є пошук шляхів активізації технологічних змін в українській економіці. Багато уваги приділено процесам передачі технологій, у яких вбачають шанс для успішної конкуренції з країнами, що мають вищий технологічний потенціал.

Водночас варто чітко усвідомлювати, що залучення іноземних технологій у цьому разі не самоціль, а лише потенційний інструмент для підвищення загального технологічного рівня та рівня продуктивності виробництва, які, своєю чергою, формуватимуть базу для стійкого й стабільного економічного зростання.

Проведений аналіз теоретичних концепцій міжнародного трансферу технологій допоміг також зробити висновок про наявність значного позитивного впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання незалежно від вибраної моделі економічного зростання, оскільки структурна перебудова економіки у будь-якому разі повинна починатися із запозичення технологій, які використовуються для виробництва товарів масового попиту, і, відповідно до вибраної моделі, далі має відбуватися або концентрація на насиченні внутрішнього ринку, або ж на розширенні експорту.

Література:

1. Тоффлер Э. Революционное богатство: как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь; пер. с англ. М. Султанова, И. Цыркун. Москва: АСТ; АСТ Москва; Профиздат, 2008. 569 с.
2. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). URL: <http://www.oecd.org/>.
3. The Future of the Global Economy, Towards a Long Boom? OECD. Paris, 1999. P. 82. URL: <https://www.oecd.org/futures/35394025.pdf>.
4. The Knowledge-Based Economy, OECD. Paris, 1996. P. 3. URL: <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/1913021.pdf>.
5. Posner M.V. International Trade and Technical Change. Oxford Economic Papers. 1961. vol.13. № 3. P. 341.
6. Vernon R. International investment and international trade in the product cycle, the quarterly journal of economics. 1966. vol. 80. № 2. P. 190–207.
7. Romer P. Endogenous Technological Change. Journal of Political Economy. 1990. Vol. 98:5. P. 71–102.
8. Grossman G., Helpman E. Quality Ladders in the Theory of Growth. The Review of Economic Studies. 1991. vol. 58(193). P. 43–61.
9. Lucas R. On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics. 1988. vol. 22. № 2.

10. Шумпетер Й.А. История экономического анализа: в 3-х т. СПб.: Экон. шк., 2003.
11. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва: Соцэкгиз, 1962. 683 с.
12. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. Москва: Госполитиздат, 1955. 360 с.
13. Сей Ж.Б. Трактат політичної економії. Київ: Політвидав України, 1963. 276 с.
14. Милль Дж.С. Основы политической экономии: в 3-х т. Т. 3. Москва: Прогресс, 1981. 447 с.
15. Маркс К. Капітал. Т. 3. Київ: Державне видавництво політ. літератури УРСР, 1932. 926 с.
16. Маршалл А. Принципы политической экономии. Москва: Прогресс, 1984. Т. 3. 351 с.
17. Solow R.M. A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics. 1956. Vol. 70. P. 65–94.
18. Тард Г. Социальные этюды. Санкт-Петербург, 1902. С. VI–XI.
19. Веблен Т. Теория праздного класса; пер. с англ. вступ. статьи С. Сорокиной; общ. ред. В. Мотылева. Москва: Прогресс, 1984. 368 с.
20. Pigou A.C. The Economics of Welfare. London: Macmillan and Co. Pub. Date 1932. 463 p.
21. Romer P. The Origins of Endogenous Growth. Journal of Economic Perspectives. 1994. Vol. 8. Issue 1.
22. Freeman Ch. Formal Scientific and Technical Institutions in the NSI. National Systems of Innovation; ed. B.A. Lundval. London: Pinter, 1992.
23. Pavitt K., Walker W. Government policies towards industrial innovation: a review. Research Policy. 1976. № 5. P. 11–97.
24. Основы економічної теорії : підручник / За ред. Ю.В. Ніколенка; 3-є вид. Київ: Центр учбової літератури, 2003. 340 с.
25. Freeman Ch. Formal Scientific and Technical Institutions in the NSI. National Systems of Innovation; ed. B.A. Lundval. London: Pinter, 1992.
26. Drucker P.F. Społeczeństwo pokapitalistyczne. Warszawa: PWN, 1999.
27. Lucas R. On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics. 1988. № 22.
28. Romer P. The Origins of Endogenous Growth. Journal of Economic Perspectives. 1994. Vol. 8. Issue 1.

Когут М.В. Эволюция теоретических концепций международного трансфера технологий

Аннотация. В статье обобщены и систематизированы теоретические подходы представителей украинской и зарубежной экономической науки к международному трансферу технологий. Проанализированы причины возникновения и закономерности международного трансфера технологий и исследована эволюция научно-теоретических концепций в этой сфере.

Ключевые слова: мировая экономика, глобализация, международный трансфер технологий, инновации, технологический разрыв.

Kohut M.V. Evolution of the theoretical concepts of international technology transfer

Summary. The article summarizes and systematizes the theoretical approaches of representatives of Ukrainian and foreign economic science to the international technology transfer. In addition, the causes of the origin and regularities of the international technology transfer are analyzed and the scientific evolution and theoretical concepts in this field is researched.

Keywords: global economy, globalization, international technology transfer, innovations, technological gap.